

JAAPAN JA EESTI. Tänavu sügisest on maestro Paavo Järvi Aasia mainekaima orkestri, Jaapani ringhäälingu sümfooni Kultuurivisiit Tokyosse näitas, et Eestit ja Jaapanit seovad mitmekülgsed ja tugevad kultuurisidemed ning meil on palju

Järvi-san – dirigent, keda Jaapa

RIINA LUIK
Tokyo-Tallinn

Kardan, et teil pole lootust, kõik on salvestuse pärast pinges ja juba ühehommene sõidab orkester järgmisele kontserdile. Nii ütleb NHK artistide mäenedzer Kaori Takagi ja andes mulle leebelt, kuid otsesõnu mõista, et mu sõit maailma teise serva võib siin ja praegu täiesti luhta minna. Ütlen Kaori-san'ile (jaapani k «härä»/«proua», tavapärase viisakusvoimel), et ma ei saa ilma Paavo Järvi loota Eestise tagasi sõita. Daam vangutab kahetsevalt pead, kuid ütleb, et tema võimuses pole midagi teha...

Järvil ilmselt veel frakk auras seljas, kui Sony plaadifirma esindajad ja NHK mäenedzerid ta pärast kontserti dirigendiruumi kinni müürisid ja ukse kõigi asjasse mitte puutuvate nina ees kinni löid. Pool tundi hiljem uks avaneb ja on näha, et vähemalt särk on Järvil lubatud ära vahetada. Askeetlik ja üleni mustas, vaid helen-dav partituur kaenla all, väljub ta ruumist.

«Mis siis nüüd saab?» laiutab ta käsi, nähes oma ameerika fänne ja eesti ajakirjaniku, kes on end kuidagi lava ta-ha smugeldanud.

Jaapanis tuleb olla muusikutega erakordselt diplomaatiline ja viisakas.

«Kas mul on homme vaba päev?» küsib ta kõrvaliste inimeste kohalolust silmanähtavalt ärevile sattunud assistendilt. «Homme on teil vaba päev, Järvi-san. Puhkuseks.» «Selge, homme siis!» Lavauks Järvi taga sulgub ja avaneb taas kell kolm öösel. Sony ja Strauss said oma tahtmise!

See, mis minust jääb

Istumegi järgmisel päeval Järviga Tokyo luksushotelli Ana InterContinental 35. korruse lounge'is, kuid mitte edevuse pärast, vaid seetõttu, et just siin ongi tema Jaapani kodu. Teenindaja, kes mind uktsel tervitab, teab kohe, keda otsin: «Jah, muidugi, Järvi-san!» Järvi-san'il on selja taga poolteist ööpäeva kestnud muusikaline maraton: orkestriproov, kontsert ja varaste hommikutundideni kestnud salvestus.

Kuu aega vältav avakontsertide sari on töö väline külg, sel ajal räägitakse läbi ja panakse paika kõik orkestri tööd puudutavad üksikasjad. Masinavärk Järvi saabumiseks NHK peadirigendi kohale käivitati juba kolm aastat tagasi. Seda, kui väga Järvi-san'i (omadele Paavo-san) Jaapanisse oodati ja millise põhjalikkusega tema

Paavo Järvi on sellest aastast Jaapani ringhäälingu sümfooniaorkestri NHK peadirigent. FOTO: ZDENEK CHRAPK

Jaapani ringhäälingu sümfooniaorkester NHK

- Orkester alustas tööd 5. oktoobril 1926 nime all New Symphony Orchestra, see oli esimene professionaalne sümfooniaorkester Jaapanis. Hiljem muutis orkester nime, tegutsedes Jaapani sümfooniaorkestrina ja 1951. aastast tänu Jaapani rahvusringhäälingu (NHK) rahalisele toetusele sai sellest NHK.
- Annab kontserte NHK, Suntory ja Tokyo Opera City kontserdimajades.
- Oktoobrist 2015 on orkestri peadirigent järgnevat kolmeks aastaks maestro Paavo Järvi. Järvi on orkestri 89 tegevusaasta jooksul 21. peadirigent.

esimest hooaega ette valmistati, ei näe mitte ainult kontserdimajades, vaid kogu Tokyos: kõikjal on väljas Järvi üleelusuurused plakatid ja kontserdiafišid.

Kõik kontserdid on ammu välja müüdnud ja avakontsertideks (kuus Tokyos, üks Iwakis, neli kava) paisati müüki esimene helikandja. Volüümi lisati filmi «Maestro» Jaapani esilinnatustega, mille kohta pressil on jagunud vaid kiidusõnu.

Järvi ja orkester said ülisooja vastuvõtu osaliseks esimestest kontsertidest alates ning publiku vaimustus kestis viimase ülesastumiseni Suntory Hallis, millest kujunes haara-va kava ja viiuldaja Midori erakordse etteaste tõttu suurepä-rane finaali. Mõlemad viimased kontserdid juhatas Järvi sisse Erkki-Sven Tüüri teosega «Aditus».

Publikuusuutus kinnitas, et Järvi suutis end juba avakontsertidega publiku südamesse juhatada, ning inimesed väljendasid siirast heameelt tema saamise üle NHK peadirigen-

diks. Muusikasõber Frank Texasest ütles, et imetleb Järvit juba tema Cincinnati aegadest ning kontserdile tulek on tema sümbolne kummardus Eestile.

Harrastusmuusik Hidyoki teab samuti, et Järvi on pärit Eestist, ja sai võrratu elamuse osaliseks juba mõned aastad tagasi, kui maestro juhatas Jaapanis oma Pariisi orkestrit. Klaveripedagoog Shioko usub, et tema arvamus – Järvi on NHK-le parim valik – jagavad kõik Jaapani muusikasõbrad.

Tähelepanu, millega Järvi kaksikümne aastat taga-

Muusikud ei naerata kunagi, nad on alati tõsised ja ega ma nägudest välja ei loegi, kas öeldu jõudis kohale.

si Jaapanis tundmatu dirigendina vastu võeti, ja see, kuidas teda maailma tippdirigentide sekka tõusnuna ja NHK peadirigendina nüüd ümbritsetakse, erineb aga nagu öö päevast.

«Tokyo sümfooniaorkester võttis endale esimesena jul-

guse kutsuda juhatama nende jaoks tol ajal täiesti tundmatu dirigent. Orkestri mäenedzer, kes nägi välja nagu tõeline vana kooli samurai, millegipärast uskus, et minust võib midagi tulla...» meenutab Järvi muia-tes. Just sealt algaski Järvi tihe koostöö Jaapani orkestritega, kuid see tähendas talle kuude kaupa askeetlikku üksiolemist.

«See oli aeg enne Skype'i ja Facebooki. Väikelinnades polnud midagi teha, polnud isegi kellegagi õhtust sööma minna. Ainsaks ajaviiteks olid jaapanikeelne telekas ja raamatud.» Järvi möönab, et inimlikus mõttes oli see karm, muusikuna aga hindamatu aeg.

Järvi ütles, et kuigi ta isegi oli Jaapanis tundmatu kuju, oli tal julgust võtta kavva eesti autoreid, kes olid seal toona sama tundmatud: Pärt, Sume-ra, Tüür. «Olen alati tahtnud, et mu kavades oleksid eesti heliloojad sees, ja kui algul kaheldi, siis nüüd neid oodatakse.»

Vaashoitud publik

Tokyos tegutseb viis professionaalset orkestrit, neist parimaks mitte ainult Jaapanis, vaid kogu Aasias peetakse Järvi kätte usaldatud NHKd. Kõige nõudlikumaks ja asjatundlikumaks loetakse Suntory Halli publikut, kes parandab oma kontserdi abonemente edasi põlvest põlve nagu pere-reliikviat.

Jaapani publik erineb oma lähinaabritest oluliselt: saalis valitseb hiirvaikus, keegi ei lo-

bise ega söö (!), hiline mist peetakse halvaks tooniks. Kuid sama vaashoitud ollakse ka emotsioonide väljendamisel. Järvi näiteks pole siin kordagi kogunud tema jaoks mujal maailmas nii tavaliseks saanud «kestvaid tormilisi ovatsioone».

Kuid ta on jaapanlaste vaashoitusega harjunud. «Isegi kui kontsert meeldis neile väga, räägivad nad sellest ainult omavahel. Nad on viisakad, täpsed ja vaashoitud kõiges, mida teevad. Neil on käitumisstandard, millest allapoole kunagi ei laskuta. Meil ja mujal maailmas ollakse väga vahetud ja familiaarsed, mis ühest küljest on õige, kuid teisalt ka väga väsitav.»

Täiesti omaette teema on Jaapani fännlus, millesarnast Järvi sõnul kusagil mujal ei näe. «Jaapani fänn – see on amet! Kuid aina enam kohtun kontsertidel ka inimestega Eestist.»

Järvi sõnul ei erine töö Jaapanis sellest, mida ta mujal teeb, küll aga erineb kardinaalselt see, kuidas dirigent ja muusikud suhtlevad. «Mitte et võiksid endale mujal vastupidist lubada, kuid Jaapanis tuleb olla muusikutega erakordselt diplomaatiline ja viisakas. Muusikud ei naerata kunagi, nad on alati tõsised ja ega ma nägudest välja ei loegi, kas öeldu jõudis kohale, küll aga väljendub see nende mängus.»

Vastuseks küsimusele, kuidas on lood orkestri taltsutamise-ga, vastab Järvi naerdes,

orkestri NHK peadirigent.
sõpru.

Jaapanisse väga oodati

Mõni aeg enne Tokyo kontserdi algust.

FOTO: RIINA LUIK

et ilmselt pean silmas Pariisi orkestrit. «Teadsin, et tegu on üsna keerulise hingeeluga orkestriga, kuid prantslastega on teistmoodi: nad kas armuvad sinuses või mitte. Minul vedas... Jaapanis on küsimus eelkõige respektis, keegi ei pea dirigenti armuma. Dirigenti peab austama ja temasse uskuma; kui need asjad on paigas, võtavad nad su omaks. Prantsusmaal on pigem tähtis, missugune isiksus sa oled, kas sul on karisma.»

Kõik tahavad tippdirigenti

Järvi sõnul on tavapärane, et dirigent, kes juhatab mõnd orkestrit viimast hooaega (nagu tema Orchestre de Paris' juures), asub samal ajal juba uue orkestri etteotsa. «Selles pole mingit reetmist, sel on praktilised põhjused: asju planeeritakse väga pikalt ette ja kui- gi võib tunduda, et maailmas on häid dirigente külluses, võib neid, keda maailma tipporkestrid peadirigendina näha tahaksid, kokku lugeda kahe käe sõrmedel.

Need vähesed, keda endale tahetakse, upuvad aga niigi töösse. Kuna olin südames otsustanud, et tahan Jaapanisse tulla, oli minu vastus neile kiire «jah». Jaapan on minu meelest praegu ainuke koht maailmas, kus veel klassikalist muusikat kõrgelt hinnatakse ja tõsiselt tehakse. Teisest küljest on neil samad probleemid, mis lääneski: publik vananeb ja piletihinnad on kõrged.»

Järvi ütleb, et igal orkestril on külgi, mida saab ja tulebki arendada. «Mina otsin orkestrile uut hingamist, sest ma ise armastan hingata ja arvan, et muusikas pole vaja oma emotsioone häbeneda.»

Laval toimuv on tähtis

Kuigi NHK on Aasias väga tuntud ja nende kontserte kantakse üle televisioonis ja raadios, pole see tuntud Euroopas ega Ühendriikides Järvi võtab esimese suure Euroopa turnee ette 2017. aastal ning paremat dirigenti, kellega see missioon õnnestuda võiks, on tõesti raske ette kujutada.

Euroopas ollakse Järvi sõ-

nul tihti eelarvamuste küüsis ja arvatakse, et ainult lääne inimesed oskavad klassikalist muusikat õigesti tunnetada ja ette kanda. «Samas on paljude juhtivate orkestrite kontsertmeisterid pärit Aasiast.

Olen elus tihti selliseid vähe kummalisi otsuseid vastu võtnud, mis puudutab orkestreid, kuid teen seda vaid siis, kui näen potentsiaali ja võimalust midagi uut üles ehitada. NHK-l on palju seda, mida maailma suurte orkestritel enam ei ole: soovi ja tahet saada veel paremaks, kui nad hetkel on.»

Järvi sõnul on olemas kaht liiki dirigente: ehitaja tüüpi, kelle hulka kuuluvaks peab ta ka ennast, ja teised, kes tahavad lihtsalt ise särada. «Viimased teevad efektseid etteasteid, kuid ei anna orkestrile midagi. Aga mina tahan, et kui ma kusagilt ära lähen, jääb minust maha töö, millele on hea tagasi vaadata. Plaadid on üks osa sellest ja need, kes vähegi viitsivad neid kuulata, olgu kasvõi minu oma lapsed ja lapselapsed, saavad aru, missugune muusik ma olin.» NHKga on Järvil käsil kolmeosaline Straussi projekt, järge ootavad ka Bartók ja Stravinski.

Järvi leping NHKga on sõlmitud kolmeks aastaks ja maestro sõnul tuleb alguses olla ettevaatlik.

Järvi leping NHKga on sõlmitud kolmeks aastaks ja maestro sõnul tuleb alguses olla ettevaatlik, mitte üle korraldada. Lepingut pikendatakse siis, kui kõik toimib ja mõlemad pooled on õnnelikud, ütleb ta.

Küsimuse peale, kas lepingusse kirjutatakse sisse ka kontserdijärgne külm šampanja, hakkab Järvi naerma ja ütleb, et seda tehakse ilma ütle-matagi, isegi, kes seda kasutab. Ta ise eelistab pigem külma õlut ja kiidab Jaapani häid õllesorte. Järvi ütleb tunnustavalt, et sellist taset, nagu pakuvad oma artistidele jaapanlased, ei suudeta pakkuda kusagil mujal.

«Kuid rõhutan, et kõik see la-

Kontserdi flaier. Foto: Riina Luik

va väline luksus pole minu jaoks tähtis, esmaltähtis on, et kõik, mis toimub laval, oleks tasemel. Tahan teha hästi muusikat, tunda, et saame asjadest ühtmoodi aru ja tunneme sellest rõõmu. Olen väga tänulik, et mulle makstakse palka selle eest, et saan tegeleda asjaga, mida ma väga armastan. Muusikalises mõttes on mulle oluline, et repertuaari ja solistide valikul on viimane sõna minul, see annab mulle loomingu- lise vabaduse.»

Kodu rajab Eestisse

Järvi töödeb, et satub Eestisse juhutama vähem, kui tahaks, kuid sel hooajal annab siiski kaks kontserti: 10. ja 12. märtsil juhatab ta ERSO sarja «Suurlinna tuled. Praha».

Kui küsin, kas ta kunagi ka päriselt Eestisse kolib, tuleb vastus kiirelt nagu snaiperi- kuul: «Absoluutselt!» Kodu rajamine Eestisse on tal juba praegu enda jaoks selgeks mõeldud. «Aga kuhu metsa ja millal täpselt, seda ma veel ei tea! (Naerab.) Kui keegi annaks mulle hetkeks võluvoimu, teeks ma nii, et iga noor eestlane peaks olema vähemalt aasta Eestist ära, puutuma kokku mõne kauge kultuuriga, et õppida nägema, hindama ja armastama oma kodumaad. Et tajuda, kuidas paljud asjad, millega me end iga päev vaevame, on vähetähtsad, kuid tunduvad ainult vaadata ei saa. Mõistmine ja armastus tekivadki tihtipeale kodus kaugel. Kui varem oli mul tunne, et aega on piisavalt, siis nüüd lendab aeg justkui poole kiiremini ja seepärast ei taha ma millestki kinni hoida, vaid kogeda nii palju erinevaid asju kui võimalik. Jätan alles ainult selle, millel on minu jaoks tõeline väärtus.»

Asjadest lahti laskmise oskuse, sisemise rahu ja tasakaalu otsimise taga ei peaks Järvi sõnul otsima Jaapani mõjutusi, vaid ta on sellega tegele- nud juba aastaid. «Püüan leida iga päev aja, mil ma ei mõtle millelegi ja tegelen keskendunult hingamisega. Seda, mis on õnn, on üsna keeruline defineerida, kuid seda, et olen õnnelik siin ja praegu, võin öelda küll.»

KOMMENTARID

ERKKI-SVEN TÜÜR,
hellelooja

Teid ei seo Paavo Järvi- ga mitte ainult inimlikult, vaid ka tihedalt tööalasel kontaktid. Mida huvitavat on toonud ja toob käimasolev hooaeg?

Koostöö Paavo Järvi- ga on pakkunud mulle läbi pikkade aastate väga suurepäraseid ja rõõmustavaid hetki ja selle üheks viimaseks kinnituseks oli septembris Pariisi uues filharmonias aset leidnud Arvo Pärti 80 aasta juu-

belles pühendatud ürituste- sari «Week-end Arvo Pärt». Selle raames toimus Orchestre de Paris' ja Paavo Järvi- hatusel minu teose «Sow the Wind...» («Külva tuult...») maailma esmaette- kanne.

Teos telliti Orchestre de Paris' ja Viini SO poolt ning on tõukunud mõtisklustest, mis seotud praegu toimuvate turbulentsete protsessidega maailmas. «Adituse» kirjuta- sin 2000. aastal, kaks aastat hiljem tegin sellest veidi pike- ma versiooni. Pühendasin sellele oma sõbra ja õpetaja, hellelooja Lepo Sumera mäle- tuseks.

Paavo on selle koos Bir- minghami SOga salvestanud

minu autoriplaadile «Exo- dus», kuid teost on juhata- nud korduvalt nii tema kui ka paljud teised dirigendid. Viimati kuulasin seda Paavo Järvi- hatusel New Yorgi filharmoo- nikute ettekandes. «Aditus» tundub sobivat hästi kont- serdi avalooks ja nähtavasti sellepärast on seda ka palju mängitud.

Tõsiasi, et Paavo valis selle oma NHK orkestri esimese hooaja avakontsertide sarja, valmistab mulle suurt rõõmu, ühtlasi tuli see mulle üllatuse- na. Kahjuks seekord ma Jaapanisse ei jõudnud, ehk järg- misel hooajal, kui seal on ka- vas ettekandele tuua «Ette- kuulutus akordionile ja or- kestrile».

SAEKO HASEGAWA-SAN,
Jaapani koorijuhingu esimees

Ellerhein näitas meile teed.

Eesti koorimuusikast ei teadnud me enne 2009. aas- tat, mil tütarlastekoor Ellerhein esimest korda Jaapanis koorikonkursil osales, eriti pal- ju. See oli vapustav kogemus: kuulda, kuidas nad laulsid, kui- das nende häälid helisesid! Just sellest kokkupuutest

algas meie kooridevaheline lä- bikäimine ja tänaseks on Jaapanis käinud mitmed Eesti koorid ja dirigendid: Tiia Ester Loitme ja Ellerhein, Aarne Sa- luveer ja ETV Tütarlastekoor, Tõnu Kaljuste. Just see on põhjus, miks Jaapani koorid tahavad eesti keeles laulda. Koorimuusika on Jaapanis po- pulaarne, meil on palju hobi- ja professionaalseid koore (ainu- üksi Tokyos kuulub ühingsusse 400 koori 150 000 lauljaga), kuid meie rahvamuusika pole kuidagi klassikalise koorilaulu traditsioonidega seotud ja keeleliselt on meil lääne koori- muusikat raske laulda.

Jaapanis pole võimalik kõrgtasemel koorijuhimist õppida, seepärast saavad meie koorijuhid hariduse val- daval Euroopas. Lastemuusi- sikakoolide süsteemi Jaapanis ei ole, küll aga on muusi- kaõpetus kõigi vanuseast- mete kooliprogrammis. An- dekad lapsed suunatakse eraõpetajate juurde, hiljem lähevad nad Jaapani või välis- maa muusikakõrgkoolidesse. Koorimuusika populaarsus on innustanud ka meie oma heli- loojaid koorimuusikat looma, tuntumad helleloojad on Toru Takemitsu ja Toshio Hosokawa.

HIDEKO ARAI-SAN,
Jaapani-Eesti sõprusühingu peasekretär

Fännime Jaapanis Eesti toitu.

Olen Eestit külastanud enam kui kümme korda ja iga kord naasnud sealt toredate

elamustega. Meie ühingsus on sada liiget, kes esindavad kõige erinevamaid elualasid ja vanusegrupe, kuid kõik on suured Eesti fännid. Eraldi te- gutseb Estonian Music Project, mida veavad muusikud Takahiro Akiba ja Yuko Yoshi- oko.

Me ei tegele ainult kultuu- riürituste korraldamisega, vaid ka laiemalt Eesti tut- vustamisega Jaapanis: löö- me kaasa seminaride, töö-

tubade ja muude ürituste korraldamisel. Iga aasta detsembris koguneme eestlan- na Ulla Kodama eestvedami- sel valmistama Eesti rah- vustoite. Vahel on tooraineid raske saada, kuid see-eest oleme alati väga põnevil, mis välja tuleb. Isegi verivorstid leidsime Jaapanis üles! Mulle meeldivad Eesti inimesed ja loodus – teie taevas on nii sinine ja õhk vist puhtaim maa peal!

T.E. HR JAAK LENSMENT,
Eesti Vabariigi suursaadik Jaapanis

Eestil on Jaapanis üllatavalt palju sõpru. Kõige märkimis- väärsem sündmus oli aasta tagasi, kui hellelooja Arvo Pärt pälvis prestiižse auhinna Praemium Imperiale, mida annab välja Jaapani keisriko- da. See aitas tutvustada Jaapanis nii Pärti ja tema helleloo- mingut kui ka Eestit laiemalt. Samal ajal viibis Jaapanis ka Erkki-Sven Tüür, kelle 55. sünnipäeval andis siin kont-

serdi Collegium Musicale. Ju- ba mitmendat aastat osaleb Eesti Euroopa filmifestivalil Jaapanis. Eelmisel aastal li- nastus film «Kertu», tänavu «Mandariinid», mis osutus filmipäevade vaadatuimaks filmiks. Oktoobris toimunud Tokyo rahvusvahelisel filmi- festivalil linastus tänavu «Roukli». Eesti filmid on osa- lenud ka Euroopa animafilmi- de päevadel.

Märtsis viibis Jaapanis heli- looja Urmas Sisask, toimus viis tema kontserti, mida ju- hatas dirigent Kenjiro Sa- kairi. Tokyo SO on tellinud Si- saskilt ka uudisteose. Märtsis toimunud muusikafestivali raames esinesid saksofonist Villu Veski, kanneldaja Kristi

Mühling ning toimus hellelooja Imre Sooääre Jaapani tsuna- mihovritele pühendatud teo- se «Lootuse laulud» Jaapani esmaettekand.

Oleme muidugi uhked ka selle üle, et Paavo Järvist sai kolmeks aastaks Jaapani rah- vusringhäälingu orkestri pea- dirigent. Eesti ja jaapani maa- liikunstnike vahetuse raames viibib sel sügisel Jaapanis Kaido Ole, kelle näituse kor- raldamisele saatkond kaasa aitab. Neid sündmusi võiks nimetada veelgi. Hea koostöö on meil EASiga, kelle välja- antavad jaapani- ja inglis- keelsed trükised pakuvad jaapanlastele suurt huvi ja ai- tavad samuti kaasa Eesti pa- remale tutvustamisele.

Miks president Meri lennujaama tualetis pressikonverentsi pidas?

Tadahiko Yoshino-san teab täpselt, millised olid president Lennart Meri «tualeti-pressi- konverentsi» tagamaad. 1997. aasta märtsis viibis Meri koos Eesti ärilegatsiooniga Jaapanis visiidil. Osakas toi- munud äriseminaril küsis Meri jaapanlastelt otsesõnu: mida Eesti võiks välisinvestorite huvi suurendamiseks veel teha?

Yoshino-san, kes oli sel- leks ajaks käinud Eestis juba neljaks korda ja saanud sokiela- muse Eesti õhuvärvade tua- lettides, pidas mõttes aru, kas mainida seda või mitte. Ta ütles, et alustada võiks tualettides...

Meri läinud näost tulipuna- seks, öelnud esmalt midagi eesti keeles ja andnud seejä- rel lubaduse, et läheb vaatab

tualetid oma silmaga üle ja annab esimese intervjuu meesetualetis. Yoshino-san aga pödes oma sõnade pä- rast ja läks Merilt vabandust paluma. President lohus, et mitte probleemile osutajal, vaid temal ja eesti rahval on piinlik. Sellest šokeerivast pressikonverentsist sai algu- se kogu Tallinna lennujaama moderniseerimine.